

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6
00530 Helsinki

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 5860 440

E: amnesty@amnesty.fi

W: www.amnesty.fi

F: 09 5860 4460

15.10.2014

Lausunto: Perusopetuksen perusteluonnoksista

Aluksi

Amnesty Internationalin Suomen osasto kiittää Opetushallitusta avoimesta ja osallistavasta prosessista, jossa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita on uudistettu. Tässä lausunnossa on keskitytty seuraamaan ihmisoikeussopimusjärjestelmän, oikeusturvan, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on yli 3 miljoonaa, yli 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnestyn tavoitteena on maailma, jossa Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjulistuksessa lausutut oikeudet ja vapaudet toteutuvat kaikille ihmisille. Amnestyn tehtävänä on tehdä ihmisoikeudet tunnetuiksi, tutkia vakavia ihmisoikeusloukkauksia sekä kampanjoida niitä vastaan kaikkialla maailmassa. Ihmisoikeuskasvatuksen edistäminen on olennainen osa Amnestyn työtä.

Pidämme tärkeänä, että oppilaan ymmärrys ja osaaminen ihmisoikeuksista kasvaa koko peruskoulun ajan niin, että peruskoulun päättyessä oppilas ymmärtää ihmisoikeuksien yleismaailmallisen roolin hyvän elämän edistäjänä.

Tällöin oppilas hahmottaa omat oikeutensa ja velvollisuutensa. Hän ymmärtää ihmisoikeussopimusten oikeudellisen sitovuuden ja yhteyden kansalliseen oikeusjärjestelmään myös oman oikeusturvansa edistäjinä.

Peruskoulun lopussa oppilaalla tulee olla tietoa, taitoja ja tahtoa toimia aktiivisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi niin omassa elinympäristössään kuin laajemminkin. Oppilaan tulee osata nimetä ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksista ja ihmisoikeusloukkauksista ja hänellä tulee olla taitoja ja välineitä käydä eettistä keskustelua niistä.

Näiden tavoitteiden saavuttamista on koulumaailmassa edistettävä monin keinoin: opettamalla ja toimeenpanemalla mm. Lapsen oikeuksien sopimusta, YK:n yleismaailmallista ihmisoikeusjulistusta, Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimusta ja Kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimusta.

Oppilaalle tulee kertoa myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen merkityksestä ja sitä turvaavan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen roolista oikeudenhaltijoille, eli oppilaille itselleen.

Koulujen toimintakulttuurin tulee pohjautua ihmisoikeusperustaiseen arvomaailmaan (eli osallisuuteen, avoimuuteen, vastuullisuuteen, läpinäkyvyyteen, tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen ja inklusioon). Koulun johdon,

opettajien, oppilaiden ja muiden koulun työntekijöiden on sitouduttava näihin arvoihin ja toiminnallaan vahvistettava ihmisoikeusmyönteistä ilmapiiriä kouluissa. Toimintakulttuurilla on huomattava merkitys eri oppiaineiden ihmisoikeussisältöjen sisäistämiseen, ja se tukee kaikkien kouluyhteisössä toimivien henkilökohtaista sitoutumista ihmisoikeuksien edistämiseen.

Perusopetussuunnitelman perusteiden kumulatiivinen ja useaan oppiaineeseen sisällytetty ihmisoikeuskasvatus on ehdottomasti kokonaisuudessaan siirrettävä myös paikalliseen opetussuunnitelmatyöhön. Ihmisoikeuskasvatus on itsessään ihmisoikeus ja sen jalkauttaminen kaikille peruskoulun oppilaille on valtion velvollisuus.

Yleisiä huomioita perusopetuksen perusteista, ihmisoikeuksien lävistävyys ja yhteismitallisuus

Opetuksen ja opetusmateriaalien siirtyminen osaltaan nettiin edellyttää, että oppilaat ymmärtävät ihmisoikeuksien sitovuuden myös virtuaalimaailmassa (mm. sanavapaus, syrjinnän kieltä ja vihapuhe). On tärkeää, että relevantteja ihmisoikeuksia käsitellään tieto- ja viestintäteknologian laaja-alaisissa tavoitteissa osana vastuullista käyttäytymistä.

Eri uskontojen opetuksessa tulee opettaa ihmisoikeusteemoista yhtä paljon. Esimerkiksi alakoulun ortodoksisuskonnon tunneilla ei ole lainkaan mainintaa ihmisoikeuksista, kun muissa uskonnoissa samaan aikaan mainitaan ihmisarvo, ihmisoikeusetiikkaa ja lapsen oikeudet. Yläkoulussa ortodoksisuskonnossa tarkastellaan mm. eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteneväisyyttä. Maininta "eurooppalaisesta" tulisi poistaa tai vaihtaa mainintaan universaalista ihmisoikeuskäsityksestä.

Toivomme käsitteen "ihmisoikeusetiikka" avaamista.

Ehdotus lisäyksestä eri oppiaineiden tavoitteisiin ja arviointiin

Yhteiskuntaoppi 4–6 lk

Toivomme, että opetuksen tavoitteet ja arviointi kohta T4 muutetaan seuraavasti:

Tavoite T4:

Ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusjärjestelmän periaatteita, kuten yhteiskunnassa noudatettavia pelisääntöjä. *Keskeisenä seikkana syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus.*

Arviointi T4:

Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen, *mukaan lukien yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltä* sekä osaa toimia niiden mukaisesti.

Yhteiskuntaoppi 7–9 lk

Toivomme, että opetuksen tavoitteet ja arviointi kohta T3, T5 ja T6 muutetaan seuraavasti:

Tavoite T3:

Ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita ja syventämään tietojään suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta, *mukaan lukien perus- ja ihmisoikeuksien asema.*

Arviointi T3:

Oppilas tietää oikeusvaltion keskeiset periaatteet ja hän osaa kuvata suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa, *mukaan lukien perus- ja ihmisoikeuksien asema.*

Tavoite T5:

Tukea oppilasta syventämään tietojään ja ymmärrystään yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä poliittisesta päätöksenteosta, *oikeusturvajärjestelmästä* ja vallankäytöstä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti.

Arviointi T5:

Oppilaalla on perustiedot poliittisesta päätöksenteosta, *oikeusturvajärjestelmästä*, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti.

Tavoite T6:

Ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnan moninaisuus ja sen erilaiset vähemmistöryhmät ja huomioimaan yhdenvertaisuuden periaate ja syrjinnän kiello.

Arviointi T6:

Oppilas ymmärtää yhteiskunnan moninaisuuden ja sen vähemmistöryhmät sekä yhdenvertaisuuden periaatteen ja syrjinnän kiellon.

Historia 7–9lk

Toivomme, että opetuksen tavoitteiden ja arvioinnin kohta T5 muutetaan seuraavasti:

Tavoite T5:

Ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa. Oppilas hahmottaa esimerkiksi miten aika ennen YK:n perustamista ja yleismaailmallisten ihmisoikeuksien vahvistumista eroaa sen jälkeisestä ajasta.

Arviointi T5:

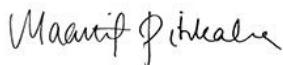
Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja. Esimerkiksi hahmottaa yleismaailmallisten ihmisoikeuksien vahvistumisen merkityksen yksilön kannalta.

Kunnioitavasti,

Niina Laajapuro

Ihmisoikeustyön johtaja

Maarit Pihkala

Ihmisoikeuskasvatuksen asiantuntija